

Barsi Balázs Hitünk foglalata

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Barsi Balázs
Hitünk foglalata

Az Apostoli hitvallás magyarázata

A rendi előjárók engedélyével

Köszönetet mondok a zalaegerszegi ferenceseknél 1997 őszén tartott missziós hét résztvevőinek, valamint a szlovákiai magyar paptestvéreknek, akiknek nagy érdeklődése és figyelme ösztönzött a nekik elmondottak könyv alakban való közreadására. Köszönem mindazok fáradozását, akiknek jóvoltából e könyv megszülethetett.

fr. Barsi Balázs OFM

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. Ez a program az azonos című könyv második, javított kiadásának elektronikus változata. A nyomtatott könyv 2003-ban jelent meg az ISBN 963 430 347 1 azonosítóval. Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerzőé.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Az Apostoli hitvallás.....	4
A Katolikus Egyház katekizmusa a hitvallásról.....	5
Bevezető.....	6
Ellene mondok.....	7
Hiszek.....	9
Hiszek egy Istenben.....	11
Hiszek a mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében.....	12
Hiszek Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban.....	14
Szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghalt és eltemették – Harmadnapon feltámadt a halottak közül.....	15
Alászállt a poklokra – Fölment a mennybe.....	16
Fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától – Ott ül a mindenható Atyaisten jobbján; onnan jön el ítélni élőket és holtakat.....	18
Hiszek Szentlélekben.....	20
Hiszem a katolikus Anyaszentegyházat.....	23
Hiszem a szentek közösségét.....	26
Hiszem a bűnök bocsánatát.....	28
Hiszem a test feltámadását és az örök életet.....	29
Ámen.....	30

Az Apostoli hitvallás

Hiszek egy Istenben,
mindenható Atyában,
mennynek és földnek Teremtőjében.
És Jézus Krisztusban,
az ő egyszülött Fiában,
a mi Urunkban;
aki fogantatott Szentlélektől,
született Szűz Máriától;
szenvedett Poncius Pilátus alatt;
megfeszítették, meghalt és eltemették.
Alászállt a poklokra,
harmadnapon feltámadt
a halottak közül;
fölment a mennybe,
ott ül a mindenható Atyaisten jobbján;
onnan jön el ítélni élőket és holtakat.
Hiszek Szentlélekben.
Hiszem a katolikus Anyaszentegyházat;
a szentek közösségét,
a bűnök bocsánatát,
a test feltámadását
és az örök életet.
Ámen.

A Katolikus Egyház katekizmusa a hitvallásról

185. cikkely: Aki azt mondja: „Én hiszek”, vele azt állítja: „Én ahhoz ragaszkodom, amit *mi* hiszünk”. A közösség a hitben szükségessé teszi a hit közös nyelvét, amely mindenki számára mértékül szolgál, és egyesíti a hit ugyanazon megvallásában.

186. cikkely: Az apostoli Egyház kezdettől fogva kifejezésre juttatta és áthagyományozta a maga hitét rövid megfogalmazásokban, amelyek mértékül szolgáltak mindenki számára. Nagyon hamar bekövetkezett az is, hogy az Egyház hitének lényeges kijelentéseit szerves és tagolt összefoglalásban akarta egybegyűjteni. Ezt elsősorban a keresztségre jelöltek érdekében tette.

A hitnek ez az összefoglalása nem az emberi vélekedéseket követte, hanem a teljes Szentírásból gyűjtötték össze azokat a kijelentéseket, amelyek a legfontosabbak ahhoz, hogy a hitről szóló egyetlen tanítás egészét adják. Ahogy a mustármag is a maga kicsinységében benne rejtje ágainak sokaságát, ugyanúgy a hitnek e rövid foglalata is kevés szavában magába zárja a helyes vallásosság teljes ismeertét, amelyet az Ó- és Újszövetségi Szentírás tartalmaz. (Jeruzsálemi Szent Cirill: Catech. ill. 5, 12.)

187. cikkely: Ezeket a hitről szóló összefoglalásokat „hitvallásoknak” nevezzük, mivel összegzik a keresztyének által megvallott hitet. Mondjuk még „Credo”-nak (*Hiszkegy*), azért, mert rendszerint az első szavai ezek: „Hiszek”, de éppúgy a „hit szimbólumai” nevet is viselhetik.

A görög *szümbolon* egy kettétört tárgy (pl. pecsét) felét jelenti, amelyet ismertetőjelenként szoktak volt adni. A két töredéket összeillesztették, és ezzel igazolták annak hitelességét, aki az egyik fél darabot magával hozta. Így a hitvallás maga ismertetőjel, és jele a hívek közötti közösségnek. A *szümbolon* gyűjteményt is jelent. A hitvallás a hit főigazságainak összefoglalása. Ebből következik, hogy a katekézis számára első és alapvető hivatkozási pontként szolgál.

189. cikkely: Az első hitvallást a keresztség szertartásában tesszük. A hitvalláson mindenekelőtt a *keresztségi* hitvallást értjük. Mivelhogy a keresztség az *Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében* (Mt 28,19) kerül kiszolgáltatásra, a keresztségben megvallott hit igazságai a Szentháromság három személyével kapcsolatban illeszkednek egybe.

194. cikkely: Az *Apostoli hitvallást* azért nevezzük így, mert joggal tekinthetünk rá, mint az apostolok hitének hű foglalatára. A római Egyház ősi keresztségi hitvallása. Nagy tekintélye ebből a tényből források: „*Ez az a hitvallás, amelyet a római Egyházban tartottak, ott, ahol Péternek – az apostolok között a legelsőnek – a széke volt, ahova ő hozta el a közös hit jelentéseit.*” (Szent Ambrus: Symb. 7.)

197. cikkely: Mint egykor keresztségünk napján, amikor egész életünket a *tanítás szabályára* (Róm 6,17) bíztuk, fogadjuk el a hitünk megvallását, amely életet ad. Hittel mondani el a hitvallást annyi, mint közösségre lépni az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, ugyanakkor közösségre lépni az egész Egyházzal is, aki átadja nekünk a hitet, és akinek keblén mi hiszünk, hogy:

Ez a hitvallás lelki pecsét, szívünk elmélkedése, és mindenkor jelenlévő őrzője, és – amiben nem kételkedünk – lelkünk kincstára. (Szent Ambrus: Symb. 1.)

Bevezető

A Hitvallás minden tantétele oltalom. Röviden összefoglalja, amit a Szentírás egésze a hit tárgyáról tanít. A tantételek tehát olyanok, mint a határjelzők, melyek a hitről való szavainkat és tanításunkat irányítják.
John Henry Newman

A hit: élet. Ezért a *Hiszekegyet* ezer éven át nem a szentmisében, hanem a kereszteléskor mondták azok, akik az új életet kapták, s velük a szülők és keresztszülők, és ezzel a megkeresztelt az Anyaszentegyház gyermeke lett.

A *Hitvallás* hitünk egyik legdrágább szövege. Nincs is sodróbb élmény, mint amikor egész lélekkel mindenki a saját maga életéből mondja: „*Hiszek egy Istenben*”. Milyen megrendítő lehet ezeket a szavakat a vértanúságra készülő nagy szentek, az újkor konvertitái vagy éppen egy haldokló szájából hallani! Hitvallónak lenni azt jelenti, hogy a *Hiszekegy* szavai életté válnak bennünk.

Semmi sem esetleges és véletlen a *Hiszekegy* szövegében. De ez nem teológusok precízkedésének és egyházjogászok elővigyázatosságának az eredménye, hanem a benne működő Szentlélek műve. A *Hitvallás* Út, amelyen járni kell, Igazság, amely megszabadít, Élet, amely örökké tart. Mind a katolikus, mind a nagy protestáns egyházak vallják, hogy amikor valakit megkeresztelnek, akkor a *Hiszekegyet* kell mondani, nem pedig a Szentírásból felolvasni. Miért? Mert a *Hiszekegy* a Szentírás olvasati szabálya. Szövege a liturgiában született meg, a liturgia Lelke pedig a Szentlélek. A *Hitvallás* gyökerei ezért egészen az imádkozó ősegyházig nyúlnak vissza, illetve az apostolokig, akik együtt járták Jézussal Palesztina útjait, akik *szemtanúi voltak az ő nagyságának* (vö. 2Pét 1,16), s akik ránk hagyták, *amit szemük látott, fülük hallott és kezük tapintott az élet Igéjéről* (vö. 1Jn 1,1).

Ellene mondok...

Érdekes és nagy jelentőségű mozzanat a keresztelési szertartás – illetve a keresztségi fogadás megújítása – során, hogy mielőtt a pap kérdéseire válaszolva hitünket megvallanánk, előbb ellene mondunk a bűnnek és a bűn szerzőjének, a sátánnak.

PAP: Ellene mondotok-e a bűnnek, hogy Isten gyermekeinek szabadságában éljete?

HÍVEK: Ellene mondunk.

PAP: Ellene mondotok-e a gonoszság csábításának, hogy a bűn sohase uralkodjék rajtatok?

HÍVEK: Ellene mondunk.

PAP: Ellene mondotok-e az ördögnek, aki a bűn szerzője és fejedelme?

HÍVEK: Ellene mondunk.

Annak, hogy a hitvallást ez a gonosznak való ellene mondás előzi meg, az az oka, hogy a keresztyén hit olyan súlyos valóság, hogy csak „rombolás” után valósulhat meg: egy régi – bálványokra épült – élet teljes és tudatos fölszámolása után. Hitelesen csak azután mondhatom ki, hogy hiszek, miután ellene mondtam az ördögnek, minden csábításának és minden cselekedetének.

Ez az ellene mondás nem vágyaink elfojtását, hanem éppenséggel meggyógyulását eredményezi. A bűn előtt Ádámnak csak egyetlen vágya volt: Isten. Utána való sóvárgását semmi és senki sem csillapíthatta. Éva iránti szerelme is szentségi jellegű volt: Istent szerette benne. Egész lényével érezte, hogy a mindenségen túlról átragyog és melegséget áraszt az ingyenes isteni szeretet. Vágyakozása ezért nem szenvedés volt, hanem jóleső vágyakozás, amely újra és újra betelt a szeretettel, mint ahogy az ember tüdeje megtelik friss levegővel, valahányszor lélegzetet vesz.

Azzal, hogy Ádám Isten iránti feltétlen, gyermeki bizalma megrendült, megromlott Isten utáni vágya is. Ez a vágy egyrészt elszakadt Istentől, és így önmagába csavarodott vissza. Másrészt háromfelé szakadva a teremtményekre tapadt, mintha azok istenek lennének, így a bűn után a teremtményekhez való viszonyunkat a hármasság jellemzi. *Az asszony látta, hogy a fa élvezhető (a test kívánsága), tekintetre szép (a szemek kívánsága) és csábít a tudás megszerzésére (az élet kevélysége).* (Vö. Ter 3,6) Az anyagi világ ekkor lett a hiábavalóságnak alávetve, mert az ember ajándékba kapta, azonban megszűnt úgy fogadni, mint ajándékot. Az ember többé már nem látja a világ szentségi jellegét, hanem külön-külön vágyakozik mindenre: egyetlen vágya szálakra bomlott.

A bűnbeesett ember ezzel egy Istentől független világot kezdett kiépíteni, amelynek azonban – bármilyen ragyogónak tűnik is – van egy alapvető hibája: nem létezhet, mert illúzió. Ezt a világot az Istentől elszakadt, a teremtményeket abszolutizáló, bűnös vágyak uralják. Valójában tehát nem a szent, az aszkéta, a hívő ember fojtja el vágyait, hanem a parázna, a mammont imádó és gögös ember, aki leszállított vágyaiból megalkotja bálványainak a végtelenség illúzióját keltő világát. Ez a világ Isten haragjának perzselő tüzében ég el. Nem arról van szó, hogy Isten féltékeny volna az ember saját maga teremtette boldogságára, ez túlon túl antropomorf elgondolás. Az érzékletes kép csupán azt fejezi ki, hogy Isten nem hajlandó legitimizálni egy nem létező világot; annak vele szemben nincs létjogosultsága: pusztulásra van ítélve.

Ha az ember megváltásra szorul, akkor tehát elsősorban vágyaiban szorul megváltásra, hiszen bűnei romlott vágyaiból következnek. A Megváltó „gyökerkezeléssel” orvosolta a vágyaiban beteg embert. Emberré lévén ő maga is vágyakat hordozott a szívében, melyek

azonban romlatlanok és tiszták voltak. A sátán őt is megkísértette, s ha ő is engedett volna neki, mint egykor Ádám és Éva, az a mi örök elbukásunkat jelentette volna. De Krisztus háromszor mond nemet a gonosznak. Sőt, gyakorlatilag szóba sem áll vele, csak szentírási idézeteket olvas a fejére.

A kísértővel szóba elegyedni a biztos bukás kezdete. Éva már akkor helytelenül járt el, amikor válaszolt a kígyó alattomos kérdésére. A sátán az ártatlan embert ezzel a kérdéssel közelítette meg:

„Miért parancsolta meg nektek Isten, hogy a kert egyetlen fájáról se egyetek?” Az asszony azt felelte neki: „A kertben levő fák gyümölcséből ehetiünk. Hogy azonban a kert közepén levő fa gyümölcséből ne együnk és hogy ahhoz ne nyúljunk, azt azért parancsolta meg nekünk Isten, hogy meg ne találjunk halni.” (Ter 3,1-3)

A sátán kérdésébe hazug állítás van rejtve, hogy arra készítse Évát, hogy védelmébe vegye Istent. Éva így is tesz, de közben öntudatlanul ő maga is csúsztat, amikor azt állítja, hogy Isten még a fa érintését is megtiltotta, holott erről Isten nem beszélt. Az érintés tilalma mögött a vallási tabuk képzete sejlik fel, és egy olyan romlott istenképé, mely a már bűnbeesett emberre jellemző: az embert kénye-kedve szerint korlátozó, az ember boldogságára irigy Isten képe. Ezzel azután Éva bele is sétált a csapdába: a sátánnak már csak ki kellett mondania az Éva elszólásában megbúvó feltételezést.

Az Úr Jézus ezzel szemben megkísértésekor szüntelenül az Atyára tekint, így az ő vágyai egészségesek maradnak, s nem szakad el a végtelenül szerető Atyától. Csak tőle várja vágyai teljesítését, sőt őrá magára vágyakozik. Miközben a sátán a jóllakásnak (*a test kívánsága*), a világ szépségének, csillogó gazdagságának (*a szemek kívánsága*), illetve a vallási sikernek és a hatalomnak (*az élet kevélysége*) csábításával próbálkozik, Jézus mindig a végső dicsőséget akarja, mindent az Atyától akar kapni. Milyen meglepő, hogy a Máté-evangélium végén Krisztus épp azokat a szavakat mondja, amelyekkel megkísértette őt a sátán: *„Én kaptam minden hatalmat a mennyben és a földön.”* (Mt 28,18) Valóban, az Atyától mindezt megkapta, éppen mert végtelenbe mutató vágyait nem engedte széthullani, hogy egyszer a testi éhség kielégítésére, másszor a birtoklásra vagy a dicsőségre irányuljanak, hanem mindig magára az Istenre, az Atyára összpontosította őket. S amikor a kereszten függve is ugyanaz a hármaskísértés érte, mint a pusztában, újra csak azzal válaszolt, hogy mindenestül, egzisztenciális vágyakozással átadta magát az Atyának: *„Atyám! Kezedbe ajánlom lelkemet!”* (Lk 23,46)

Feltámadása nem csak a bűnök bocsánata miatt új élet kezdete, hanem mert tanítványaiban az Isten utáni vágyat is fölszakítja. Ezek a tenyeres-talpas, egyszerű halászberekek hirtelen gyermeki módon vágyakozni kezdenek Istenre, és megtapasztalják azt, amit *szem nem látott, fül nem hallott, és ami ember szívébe föl nem hatolt* (1Kor 2,9), s ez már Pünkösöd kezdete. A Szentlélek Pünkösödkor ugyanis éppen azért jön, hogy megnyissa vágyaik kútját, és az élő víz felcsapjon Istenig, hiszen onnét eredt. Az egész János-evangélium arról szól, hogy a Krisztusban hívők szívében *élő víz folyói fakadnak* (Jn 7,38), s ez a Szentlélek műve. A samariai asszonnyal Jézus addig beszélget, amíg le nem ás vágyainak a kisebb vágyakozások sorával betemetett kútjának legmélyéig. A hívő ember még szomjasabb lesz, mint a hitetlen, még nagyobb vágyakat hordoz szíve mélyén, hatalmas vágyakozást a végtelen Istenre. Jézus úgy gyógyítja meg elfojtott és millió szára szétbomlott vágyainkat, hogy gyökerüknél fogva ismét eggyé, egyszerűvé teszi őket: Istenre kezdünk vágyakozni, senki és semmi másra.

Hiszek

Az emberi értelemnek kétféle szerepe van. Az egyik a praktikus, a számító gondolkodás, az, amellyel az ősember bevitte a tüzet a barlangjába, amellyel ma számítógépeket készít, internettel hálózza be a Földet, műholdakat küld a világűrbe. Van azonban az értelemnek egy másik funkciója is: rácsodálkozni a létezésre, és kutatni az okokat, keresni a végső kérdésekre a választ. A hit elsősorban az értelemnek erre a második funkciójára épül. Tanítványaitól háromszor is megkérdezi az Úr Jézus: „*Megértettétek?*” Utolsó szavai pedig így hangzanak: „*Tegyetek tanítványommá minden népet! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok meg őket mindarra, amit nektek mondtam.*” (Mt 28,19-20) A hitben van tehát valami, ami tanítható, és amit meg kell tanulni. Enélkül nem lehetünk tanítvánnyá. Gyanítom, hogy nem elsősorban a vallással van ma baj, nem is a hittel, hanem az ember értelmével. Ma az európai ember súlyosan arányt tévesztett. Óriási dolgokat művel a gyakorlati értelem segítségével, a létezésre rácsodálkozó értelem szerepét ugyanakkor túlságosan is háttérbe szorította. Újabb és újabb találmányainak szerkesztésével van elfoglalva, de közben az a veszély fenyegeti, hogy elvész a részletekben: elfelejti önmagát és létének értelmét. Ahhoz hasonlítanám, mint amikor valaki egy leszakadni készülő sziklaszirten állva a karóráját javítja. A XIII. században a ferences Szent Bonaventura mondta a párizsi filozófiai fakultáson működő kollégáinak: „*Azt ugyan megtanultátok, hogyan kell fölmérni a világot, de attól tartok, önmagatokat nem teszitek mérlegre.*”

Az a baj a mai emberrel is, hogy nem látja, talán nem is akarja látni az *egészet*. Elveszítette a létezés szemléletét, zárójelbe tette, leszokott róla. De hát fontos ez? Bizony, fontos. Hiszen miközben az óráját javítja valaki az ingó sziklaszirten, az élete forog veszélyben. Esetünkben nem csupán egyvalakié, hanem egész társadalmaké. Nincs ennél aktuálisabb, ennél égetőbb probléma! Ha az egésznek nincs értelme, akkor nincs a mai napomnak sem.

Nincs fontosabb kérdés, mint a végső kérdés. Minden más kérdés előtérbe helyezése struccpolitika csupán. A homokba dugva fejünket beletemetkezünk a tennivalók sokaságába, s azt hazudjuk, hogy ez a sok minden, ami foglalkoztat, ez a legfontosabb. Jézus Krisztus szavai szerint azonban: *Sok mindenre gondod van, és sok mindennel törődsz, pedig csak egy a szükséges.* (Lk 10,41) Haldoklásunk pillanataiban ez teljesen nyilvánvaló lesz, gondoljunk csak Tolsztoj remek elbeszélésére, az *Ivan Iljics halálára*. De ha becsületesen és intelligensen végiggondoljuk, már most is ráébredünk, hogy minden nélkül meg lehet lenni, de az Isten nélküli élet értelmetlen.

A létre rákérdező, a létezés titkát kutató értelem megelőzi a praktikus gondolkodást. Teljesen abszurd, és a tudományos kutatásoknak is ellentmondó az az állítás, amellyel a felnövekvő generációkat sokáig butították, hogy az ősember először az eszközeit készítette el, és csak később foglalkozott a vallással. Nem igaz, hogy az a legfontosabb, hogy megszerkesszünk valamit, hanem az, hogy van-e értelme az egésznek, mert csak ha van, akkor van értelme megszerkeszteni bármit is. A hit az alaplöntések világába tartozik. Alaplöntés kell ahhoz is, hogy egyáltalán éljek.

Miért van a mindenség, miért nem a semmi van? Ezt a kérdést minden iskolában kötelező lenne föltenni. Az olyan, világnézetileg semlegesnek kikiáltott iskola, ahol csak a gyakorlati értelmet fejlesztik, a másikat letagadják, elbagatellizálják, az nem semleges, hanem kifejezetten kártékony iskola, melyben az ember tudatos megrontása, lelki-szellemi megcsonkítása folyik. Egyetlen iskola sem mondhat le arról, hogy a lét végső értelmének keresésére tanítson és ösztönözzön.

Ugyanakkor a hit mindezen felül van: ajándék, csoda. Megdöbbentő dolog, ahogy az Egyház hisz. A szentáldozás előtt imádkozzuk: „*Ne (személyes) vétkeinket nézd, hanem Egyházad hitét...*” Ahol az Egyház hisz, ott az *alvilág kapui nem vesznek erőt rajta* (Mt 16,18). Máshol erőt vehetnek rajta, s talán vegyenek is. Az Egyház történelmének legragyogóbb szála, amiről soha nem írnak: a hit története. Ezért a szentmisében látom és hallom az Egyházat igazán, nem másutt.

Mint annyi más lényeges dolgot az életben, ezt a hitet is örököltem. Ostobaság volna azt kívánni, hogy valaki majd tizennyolc éves korában válasszon hitet. Olyan, mintha azt mondanánk neki nagykorúsága küszöbén – miután addig senki sem szólt hozzá egy szót sem, csak mutogatott és makogott, mint az állatok –, hogy válasszon anyanyelvet.

Hogy örököltem a hitet, nem jelenti azt, hogy ne lenne az én személyes hitem. Nem azt mondjuk: *Hiszünk* egy Istenben, hanem: *Hiszek egy Istenben*. Hitünkben nem játszhatunk rossz értelemben vett közösségesdit, elmosva a személyes istenkapcsolat súlyát és az egyén felelősségét. Én hiszek. Abban a mélységben, ahol a szentségek, például a keresztség, a szentáldozás vagy a feloldozás elér, ott egyedül vagyok az Istennel. És ebben a mélységben újfajta közösség születik, egészen más, mint amit elképzelnénk: az Egyház közössége.

Hiszek egy Istenben

„Mindenki hisz valamiben”. Ez az általánosságokban mozgó, semmitmondó frázis mégiscsak elgondolkodtató. Hogyan lehet végső soron, azaz mint végső princípiumban hinni és bízni *valamiben*? A *valami* a személytelen világot jelenti – az anyagot és annak törvényeit. Merünk-e ráhagyatkozni erre teljes egzisztenciánkkal?

A reneszánsz óta óriásit fejlődött az ember fabrikáló értelme, és egyre meglepőbb eredményeket ér el. Az utóbbi száz év során mesébe illő dolgokat alkotott az európai ember. Az utolsó húsz esztendő fejlődése pedig már szinte követhetetlen. Mindennek ellenére az ember a saját életét, legbensőbb életét – úgy is mondhatnám, a „de hát énvelem mi lesz?” világát – nem valamire építi, hanem valakire. Csak műholdjainkat építjük a matematika nyelvén beszélő tudományokra, de saját, személyes életünket egy másik személy szeretetére bízuk.

Ezért lehet a ragyogó technikai civilizációban élő emberiség elkeseredett és reményvesztett, ha nem talál szeretetre. Személy csak másik személyre építhet személyes életet. S végső soron hinni is csak egy személyes Istenben lehet; személytelen létezőben hinni, mint amilyen a *sors*, a *majd-valahogy-lesz*, a *világenergia* és az ezekhez hasonló, fatalizmus. Esztelen az, aki személyes életét személytelen erőkre bízta. Bálványimádó, aki végül maga is hasonlóvá válik bálványaihoz: géppé lesz, élő halottá, szuperlány helyett száználmas torzóvá.

Másrészt ebből az üres mondásból: „Mindenki hisz valamiben” azért előragyog egy vitathatatlan tény: mindenki bízik abban, hogy egykor minden rendbe jön, minden egészen jó lesz. Ez az ösbizalom minden emberben benne van, ez élte és mozgat mindenkit. Öngyilkos lesz az, akiből ez a bizalom kihal. Az emberiségnek tehát az a konok közmegegyezése, hogy érdemes ráhagyatkozni arra az értelem előtti, meg sem fogalmazott bizonyosságra, hogy egyszer minden jól lesz. Ez mutatkozik egyedül helyes emberi cselekvésnek.

Aki hisz, és pedig nem valamiben, hanem a személyes, élő Istenben, az a leghelyesebben áll hozzá a létezés egészéhez. Az ateizmust nem lehet az élő, személyes Istenbe vetett hit mellé mint intelligens alternatívát odaállítani, sem azt a fajta hitet, amely valamiben hisz. Az ateista és a valamiben hívő emberségében, személyében ugyanolyan értékes, mint az Istenben hívő, mert élete még nincs lezárva – ahogy a hívőé sincs –, s erkölcsi cselekvése sem okvetlenül rosszabb a hívőénél, de maga a tény, hogy valaki egyáltalán nem hisz vagy valamiben hisz, nem tehető értékben a mellé a felfogás mellé, amely egy személyes, élő Istenben hisz. Mert aki semmiben sem hisz, az a benne lévő ösbizalom *ellen* döntött. Léleekben öngyilkos – legfeljebb az öngyilkosság helyett a felületes megoldást választja: úgy tesz, mintha a „végső kérdés” nem is léteznék. Ez viszont gyalázatos önbecsapás, hiszen a „végső kérdés” létezik! Aki pedig valamiben hisz, pl. a tudományokban, vagyis az ösbizalom által sugallt végső, pozitív bizakodását a tudományokba veti, az saját értelmének mondott ellent, mert a tudományokat művelő értelem elismeri, hogy az ösbizalomnak ő nem tud alapot szolgáltatni.

Elutasítva a panteizmust, mely a materializmus spiritualizált változata, hinni az egy, élő, személyes, örökkévaló Istenben, aki a mindenséget teremtette – a legemberibb, legintelligensebb és legegészségesebb döntés. A hit döntés amellett, hogy azért van értelme a létezésnek, mert az Istentől jön. Szabad döntés, mégis szükségszerű, hisz a végső igazsággal szemben csak egyetlen helyes álláspont létezik: ha elfogadjuk. Az I. vatikáni zsinat a Római levél alapján dogmaként hirdeti, hogy az emberi értelem minden külön kegyelmi segítség nélkül is képes felismerni Isten létezését. A mai ateistának egyébként sem Isten létezésével van baja, hanem az kínozza, *milyen* is ez az Isten.

Hiszek a mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében

Nem csupán azért kezdődik a *Hitvallás* a Teremtő és a teremtés titkával, mert ez a tény áll a világ történelmének kezdetén, hanem mert enélkül érthetetlen volna minden, ami ezután következik.

A teremtés kinyilatkoztatott igazság, vagyis egyedül Istentől tudjuk, hogy a világ *creatura*. Hiszen sem a természettudományoknak, sem a kinyilatkoztatáson kívüli vallásoknak nincs a Biblia értelmében fölfogott teremtésfogalmuk. A materializmus az ősrobbanásról beszél, de az nem lehet a világ kezdete, ugyanis ami robbant, az már előbb létezett. Az ősi pogány vallások az istenség fejlődésével azonosítják a világ és a kozmosz kialakulását. Eszerint az istenség nem változatlan, akkor viszont tökéletes sem lehet. Közelebbről megnézve megállapíthatjuk, hogy a panteizmust és a materializmust valójában nem sok választja el egymástól.

A teremtés olyannyira misztérium, hogy sokkal könnyebb arról beszélni, mit *nem* jelent, mint arról, mi is valójában. Jobbára csak képletes fogalmazásban tudunk szólni róla. Isten a nemlétezésből hívta elő szabad elhatározásából, pusztá akaratával a teremtményeket. A nemlét, a *semmi* meghajlik Isten akarata előtt, ezért van a világ.

Jól jegyezzük meg, hitünk apostoli összefoglalásában az első Istenre vonatkozó jelző az, hogy *mindenható*: ez pedig azt jelenti, hogy a semmiből a mindenséget teremtő. Ha Istent ily módon tartom mindenhatónak, akkor egészen más lesz a vele való kapcsolat. Maga a létezés van a legteljesebb mértékben az ő kezében, az ő hatalmában.

Ez a mindenható, teremtő Isten ugyanakkor Atya is, vagyis úgy szeret, mint egy jóságos atya, sőt annál végtelenül jobban. Atyaságának jósága és gyöngédsége ugyanúgy meghaladja minden elképzelésünket, mint a semmiből a mindenséget előhozni képes mindenhatósága a mi képességeinket.

A *Hiszekegy* első mondatába az *Atya* szó a mi Urunk, Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából került bele. Vajon melyik tulajdonsága a nagyobb: a mindenhatóság-e vagy az atyaságában megmutató jóság és szeretet? Az *Atya* a személyt jelenti, a mindenhatóság inkább a képességet. Bár Istenben minden képesség azonos magával az isteni lényeggel, a legvégső kijelentés Istenről mégis az, hogy *Isten a szeretet*. (1Jn 4,9) Atyasága azt jelenti, hogy ő maga a személyes szeretet. A teremtés ősoka nem Isten mindenhatósága, hanem atyasága, vagyis önzetlen szeretete. A teremtés így nem az isteni hatalom kiterjesztése, egyfajta „birodalomfoglalás”, hanem szeretetéből fakadó és mindenhatóságának teljes erőbevetésével készített ajándék.

A hittitkok között hierarchikus sorrend van. A *Hiszekegyben* egyfajta koncentrikus elrendezés érvényesül, hiszen hitünk gyújtópontja Jézus Krisztus felismerése és húsvéti megvallása (lásd 1Kor 15,3-4). Van azonban a *Hiszekegynek* egy lineáris rendje is. A kezdetnél ott áll a mindenható Atya, aki szeretetből teremt, aki elküldi egyszülött Fiát értünk és a mi üdvösségünkért, aki kiárasztja Szentlelkét az Egyházra és benne az egyes hívekre, hogy várják a végső beteljesedést, az újjáteremtést. Ez a szerkezet is igen fontos. Ha Istent nem mindenható Teremtőnek vallom, akkor mivé zsugorodik a názáreti Jézus tanítása és cselekedetei? Akkor az Eucharisztia és a holtak feltámadása is elfogadhatatlan. Akkor a vele való kapcsolat, a belé vetett hitem és bizalmam nem terjedhet túl a halálon, akkor csupán ebben az életben reménykedhetünk benne. Akkor talán nagy erkölcsi erőfeszítést követelő törvényei is elhanyagolhatók lennének.

A kinyilatkoztatásban minden összefügg. A hittitkok megbonthatatlan, csodálatos életszövedéket alkotnak. A hitben előrehaladott embernek egyik legnagyobb szellemi

gyönyörúsége azon összefüggések végtelen sokasága, amely átszövi a kinyilatkoztatás igazságait. Ha azonban akár csak egyetlen állítást nem fogadok el közülük, egész hitem „érvénytelen”, mert ha azt az egyet értelmi megítélésem alapján nem fogadtam el, akkor a többi is értelmi belátás alapján fogadtam el. A belátás viszont kevés az üdvösséghez. A hit több, mint értelmi elfogadás.

Tehát nem az Eucharisztia, Szűz Mária vagy az angyalok titkával kell kezdeni a hit tanítását, hanem a mindenható, vagyis teremtő Atyával. Nagyon jól tudta ezt az ősegyház, és katekumenátusában érvényesítette is. Ha Isten Atya és Teremtő, vagyis ha végtelenül jó és mindenható, akkor gyökeresen más lesz a vele való kapcsolat. Ezt a kapcsolatot a megtestesült Ige, az Atya örökkévaló Fia, a megtestesült második isteni személy, a názáreti Jézus mutatta be nekünk. Ő olyan emberi életet élt közöttünk, mely két pillére épült: arra, hogy *egyedül az Atya jó* (vö. Mt 19,17), ő maga a végtelen szeretet, és arra, hogy egyedül ő a mindenható, akinek *minden lehetséges* (vö. Mt 19,25-26).

Jézus számára Isten mindenhatósága nem elvont igazság, hanem élet és életforma, amelynek benső tapasztalat az alapja. Az elvek, igazságok, törvények fontosak, de a vallás mindenekelőtt személyes kapcsolat, a végtelenül jó és mindenható Istennel. Ebben a kapcsolatban nincs értelme a méricskélésnek; hitelessé csak a teljes önátadás teszi, csak így „működik”, egyébként nem! Halálom rettenetes ténye megköveteli tőlem, hogy Istent vagy teremtőnek, a halottak közül feltámasztó végtelenül jó Atyának, valljam egész emberi lényemmel, vagy ne is törődjek vele.

Azzal, hogy megkapva tőle a hit kegyelmét elfogadtam őt mindenhatónak, vagyis a semmiből a mindenséget teremtő Szeretetnek, már nincs szükségem semmiféle csodára, biztosítékra, látomásra, hogy rábízam magam a biológiai megsemmisülés pillanataiban is. Nem kell, hogy az utolsó pillanatban megmentsen; ő mindenható: az utolsó pillanat után is meg tud menteni.

Mindaz, aki nem feltételezi Istenről, hogy erősebb a halálnál, a nemlétnél, az valójában a halált isteníti. Ezért van megengedve az abortusz, ezért lesz szabad az eutanázia. És ha egyszer az élet két végén már a halál az úr, akkor rejtetten az élet egész folyamán ő uralkodik. Ezért lesz egészen elfogadott az öngyilkosság gyakorlata is.

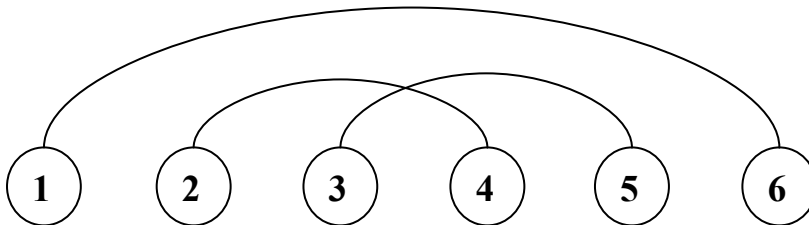
De milyen gyalázatos istenség a halál! Csak rombolni és pusztítani tud – vigasztalása a megsemmisülés. Azért hódol ma mégis sok-sok ember a halálisten előtt, mert nem ismeri Isten hatalmát, aki képes a nemlétezésből előhívni a létezőket.

A halálbálvány mögött a sátán bújik meg, akiről két lényeges dolgot tanított az Úr: *a hazugság atyja és gyilkos kezdettől fogva* (Jn 8,44). A Saulból lett Pál, aki látta a feltámadt Urat s akiben Isten kinyilatkoztatta Fiát, így kiált föl: *Halál, hol a te győzelmed?* (1Kor 15,55). Nem a halál nyeli el az életet, mert az élet és az élet szerzője Isten maga, hanem *az élet nyeli a halált* (vö. 2Kor 5,4).

Hiszek Jézus Krisztusban, az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban

Az *Apostoli hitvallásban* hat állítás hangzik el Krisztusról. Itt a *Hiszekegy* sajátos módon megduzzad. Nem véletlen, hogy épp a Krisztusra vonatkozó szakasz a *Credo* közepe és legterjedelmesebb része, hiszen ő a láthatatlan Isten képmása, aki által megismerhetjük és megszólíthatjuk az Atyát a Lélekben.

A Krisztusról szóló hat állítás között csodálatos összefüggéseket fedezhetünk föl. Az első és a hatodik a két eljövételről szól, melyek az Újszövetség történelmét határolják. A köztük feszülő boltozat alatt két kisebb ívet találunk: a második és a negyedik állítás tartozik össze, a kereszthalál és a feltámadás, illetve a harmadik és az ötödik, a pokolra szállás és a mennybemenetel tétele:

Szenvedett Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghalt és eltemették – Harmadnapon feltámadt a halottak közül

Először a második és a negyedik állítást tárgyaljuk, és ezt is a végéről, a feltámadástól kezdve, mert az Úr feltámadása az a pillanat, amikor minden megvilágosodik. Ez az a nézőpont, ahonnan szemlélve Jézus Krisztus műve, élete és halála teljes egészéként látszik és tökéletes értelmet nyert. Húsvétkor ugyanis Jézus *Isten hatalmas Fiának bizonyult* (vö. Róm 1,4).

Az Úr Jézus halottaiból való feltámadása a felismerés pillanata. Itt rés támad tér és idő határolta világunk falán, és bepillantást nyerünk az örökkévalóságba. Mária Magdolna a halott Mestert keresi, és az élő Istennel találkozik. Tamás, még mielőtt megérintené Jézus sebeit, Urának és Mesterének vallja meg őt. Mindenféle emberi érintésnél mélyebb érintkezés jött létre közöttük. A Tibériás taván halászva János – akinek a halotti lepel látványa is elég volt, hogy higgyen – így szól a többiekhez: „*Az Úr az!*” S Péter is Úrnak szólítja Jézust a parton, és elismeri: „*Te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek.*” (Vö. Jn 21,17) A felismerés óriási ajándék. Olyan nagy teljesítménye az emberi szellemnek és a Szentléleknek, hogy még egyszer így nem kell megtörténnie. Elegendő átvennem ezt a hitet és megvallanom a Szentlélekben, és meglátom a feltámadt Krisztust.

Ugyanakkor ha megszeretünk valakit, akkor nem csupán jelenére vagyunk kíváncsiak, nem csupán azt óhajtjuk, hogy a jövőjét megossa velünk, de izgat bennünket a múltja is: mintegy visszamenőleg is szeretnénk részt venni az életében. Így voltak ezzel az apostolok is Jézussal kapcsolatban. Húsvét fényében tekintenek vissza a keresztre, majd Jézus nyilvános működésének eseményeire, s eljutnak egészen Betlehemig, a megtestesülés titkáig.

Így válik a kereszt, a székenfa a keresztény hit központi elemévé. Ezért írhatja Szent Pál: *Nem akarok másról tudni köztetek, mint Krisztusról, a megfeszítettéről.* (1Kor 2,2) A kereszténységben minden csak ebből következik, különben nem krisztusi. Önmagukban nincsenek keresztény értékek. Az erkölcs csak innét források. Aki ezt elfelejt, abszurd módon Krisztus nélküli kereszténységet akar.

Nagyon is igaz Szent Pál szava: *Ha Krisztus nem támad fel, szerencsétlenebbek vagyunk mindenki másnál.* (Vö. 1Kor 15,17-19) Éppen a feltámadásba vetett hit hiánya miatt épül körülöttünk – a pápa úr szavával élve – „a halál civilizációja”. Ugyanakkor nem szabad megfélemlenünk a keresztről, ahol üdvösségünk váltságdíja függött. Kell, hogy *szüntelenül szemünk elé állítsuk a megfeszített Krisztust* (vö. Gal 3,1), s hogy a feszület ott magasodjék egész életünk horizontján – nem nyomasztó, lelkipurdalást ébresztő, hanem állandóan felhívó, felemelő és Krisztushoz vonzó jelként. A kereszt fája ugyanis nem székenfa többé, hanem az élet fája és az üdvösség eszköze. Ezért csókoljuk meg áhítattal Nagypénteken, ezért idézzük föl az Oltáriszentségben Jézus Krisztus szenvedésének emlékét, s imádkozzuk a szentmisében: „*Halálotat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.*”

Alászállt a poklokra – Fölment a mennybe

Nagyszombat és Áldozócsütörtök kiszélesíti hitünk horizontját. Nagypénteken a körülállók látták Jézust meghalni. Nagyszombat még mélyebbre vezet, hiszen a halál mélyebb misztérium, mint ami látható belőle. Nem biológiai bomlás csupán, hanem zuhanás az alvilágba, a *seolba*, melyet a *Hitvallásban poklok*nak nevezünk. (A fordítás nem pontos, mert Jézus nem a pokolra szállt, hiszen a pokol csak ezután nyílik meg, annak, aki ellenáll a megváltó szeretetnek. A mennyország is csak Krisztus megváltásával nyílik meg, ő *az elsősülött a halottak közül* (Kol 1,18). A mennyország lényege: élő kapcsolat az élő Istennel. Az ember erre van rendelve, ez az üdvösség. A mennyországot tehát Isten teremtette, a poklot azonban nem – azt mi építjük magunkban és magunknak Isten elleni döntéseinkkel. Óriási tévedés volna azt hinni Istenről, hogy amint gyönyörű mennyországot készített a jóknak, ugyanúgy sötét börtönnel, kízókamrákkal várja a gonoszokat.) Húsvétkor a tanítványok és Mária Magdolna látták az Úr testét dicsőségben, de Áldozócsütörtök még tovább visz, mert az Úr dicsősége több, mint emberi testének feltámadása, visszajövele az életbe. Jézus Krisztus *az Atya jobbán ül*, vagyis Isten testét-lelkét, egész emberségét fölvette a maga szentháromságos életébe, és ezzel örökkévalósította. Nézzük meg közelebbről ezt a két misztériumot, melyek úgy alkotnak párt, mint *le és fel: descendit – ascendit*.

Alászállt a poklokra. A hittani kongregáció egykori prefektusa bevallja, hogy senki sem tudja pontosan, valójában mit is jelent ez a súlyos kijelentés. Annyit mondhatunk, hogy Jézus nem csak a halálig mint fizikai megsemmisülésig vezető utat járta be velünk és értünk, hanem egészen odáig ment, ahová a bűnbe esett ember zuhan: leszállt abba az ismeretlen világba, ahol a megváltatlan lélek sínylődik.

Moody híressé vált könyve, *az Élet az élet után* már címében is félrevezető. A szerző csak a klinikai halál állapotát megjárta személyek tapasztalatáról számol be: arról, hogy milyen a halálig vezető út pszichológiailag, emberi szempontból. Azonban a halál az, amiből nincs visszatérés. Aki visszatért, az nem halt meg, így a halála utáni életről sem lehet tapasztalata. Jézus halála nem ilyen kvázi-halál volt, hiszen a katona lándzsája megnyitotta oldalát, s abból vér és víz folyt ki. Átlépett a halál kapuján, oda, ahonnan többé nincs visszatérés.

Van a halálban valami, ami nem is halál – valójában ettől rettegünk: a bűnbeesett ember magánya, életének értelmetlensége, egyfajta élőhalott állapot. Ide szállt le a Jó Pásztor, beteljesítve a zsolttáros szavát: *Ha leszállnék az alvilágba, jelen vagy ott is*. (138. zsolttár) Így aztán nincs többé az emberi életnek olyan helyzete, melyben az Isten jelen ne lenne. Nem csak a földi élet poklaiban, hanem a halál utáni sötétségben, magányban is velünk van, s kiemeli a bűnös embert léte értelmetlenségéből. Az, hogy Ádámhoz szállt le, egyértelműen azt jelenti, hogy minden ember Üdvözítője, s hogy a keresztség hatása visszamenőleg is érvényesül az emberiség kezdetéig.

Fölment a mennybe, ott ül a mindenható Atyaisten jobbán. E kijelentés nem Jézus Krisztus személyére vonatkozik, hiszen a második isteni személy mindig is a mennyben volt, hanem emberi testére és lelkére. Ez az esemény a szentélybe való bevonuláshoz hasonlít. „*Senki sem ment föl a mennybe, csak az, aki a mennyből jött le: az Emberfia.*” (Jn 3,13) A mennybemenetel tudára adja az emberiségnek a titkot, hogy a mi testünknek is lesz örökkévalósított formája, hogy Isten fölveszi emberségünket az ő dicsőségébe, sőt a megdicsőülés valamiképpen kiárad a kozmoszra is.

Még valami említésre méltó a mennybemenetel titkában. Jézus szava egyszerre édes és keserű: „*Jobb nektek, ha elmegyek. Mert ha nem megyek el, a Vigasztaló nem jön el hozzátok.*” (Jn 16,7) Eddig is működött a Szentlélek, azonban csak most tudja teljes mértékben kifejteni hatását. Nem Jézus Krisztus földön való jelenléte akadályozta, hanem a

mi földhözragadt gondolkodásunk, ragaszkodásunk a testi szemmel látáshoz és az érintéshez. Krisztus ugyanis nem a szemünk előtt akar lenni, hanem *bennünk*. Tudtára adja az emberiségnek, hogy többé nem jelenik meg így, csak az utolsó napon. Vége a „mézesheteknek”, a negyven napon át tartó megjelenéssorozat lezárult. Biztosan nagy sötétség borult emiatt az apostolok lelkére, de csak néhány pillanatra. Hiszen azt mondta az Úr: „*Veletek vagyok mindennap a világ végéig.*” (Mt 28,20) És nem emberi testben, hanem a Lélekben jön vissza az emberhez, ahogy ígérte: „*Hozzá megyünk, és benne fogunk lakni.*” (Jn 14,23) És az Egyház elkezd misézni. Megindul a szentségi rend titokzatos, isteni életet hordozó, hatalmas folyama.

A történetkritikus Bultmann szerint Jézus tévedett, amikor azt mondta, hogy nemzedéke meg fogja látni az Emberfia hatalommal való eljövételét. Az Isten országának eljövetele helyett az Egyház tűnt föl, Jézus szándékától eltérően, és szavait meghazudtolva. Newman bíboros azonban meggyőzően érvel amellett, hogy Jézus szavai beteljesedtek, még hozzá egészen sajátosan, nem emberi számítás, hanem Isten elgondolása szerint. Pünkösöd, a Lélek kiáradása, az Egyház és a szentségek születése volt az ő hatalommal való visszatérése, melyben végleg kinyilvánult, hogy ő a mindenható Isten, az Atya jobbján ül, s vele egylényegű. S ezután már nem csak az örök, második isteni személyként, hanem emberségében is romolhatatlanul velünk van.

Szent Lukács evangéliuma azzal kezdődik, hogy az Ószövetség papja, Zakariás megnémul, s a szentélyből kijöve nem tud áldást adni. A könyv legvégén viszont Jézus, az Újszövetség Főpapja emeli föl a kezét, és áldja meg tanítványait. Ezzel a csodálatos párhuzammal érzékelteti az evangélista azt az új minőséget, mely a mennybemenetellel veszi kezdetét: a régi elmúlik, s emberi természetünkre a megdicsőülés és az örök, isteni élet vár.

Fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától – Ott ül a mindenható Atyaisten jobbján; onnan jön el ítélni élőket és holtakat

Krisztus két eljövetele fogja közre azt az intervallumot, melyet a Szentírás az idők teljességének nevez.

Amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, és a törvény alattvalója lett, hogy azokat, akik a törvény alatt voltak, megváltsa, és elnyerjük a fogadott fiúságot. Mivel pedig fiak vagytok, Isten elküldte Fiának Lelkét szívünkbe, aki azt kiáltja: »Abba, Atya!«. Tehát nem vagy már többé szolgál, hanem fiú; ha pedig fiú, akkor örökös is az Isten által. (Gal 4,4-7)

Az idők teljessége azt jelenti, hogy a világegyetem létezésének, és benne az emberi történelemnek felragyog az értelme. Nem kell tovább keresnünk a történelem értelmét, mert az nem más, mint Isten megtestesülése és a mi megdicsőülésünk azáltal, hogy Isten gyermekeivé lehetünk. Meggondolandó, hogy valójában nem beszélhetnénk történelemről, ha nem volna a földi létezésről független, attól különböző, személyes, örökkévaló Isten. Egy zárt rendszerben csak többé-kevésbé szabályszerű folyamatok, változások vannak, melyek egy bizonyos ponton túl ismétlődnek, újakezdődnek. Az ókori ember körforgásban képzelte el az időt, a világtörténelmet. (Ezt újítja fel most a New Age, amikor azt tanítja, hogy minden, ami volt, az lesz újra, legfőljebb más szinten, más formában. Ebben gyökerezik a lélekvándorlás tana is, mely emberileg igen logikus és meggyőző, csak éppen a transzcendens Isten hiányzik belőle.)

Az ember abban a pillanatban kezdte érzékelni a történelmet, amikor az örökkévaló, egy és teremtő Isten megszólította Ábrahámot, és ígéretet tett neki. Az Ábrahámnak szóló isteni parancs és ígéret megszüntette az örökös körforgás képzetét, és határozott irányt adott a történelemnek. A marxista történelemfelfogás ebből a zsidó-keresztény szemléletből fakad, de szintén kihagyja az egy Istent, s a történelem okát és célját merőben földi, materiális síkon képzelel el. Holott egy zárt rendszer nem lehet önmaga oka és célja. Saját életünk eseményei is csak egy szerető másik személlyel kapcsolatban válnak történelemmé, egyébként csak történészek, események összefüggéstelen egymásutánjai. Az Úr első és második eljövetele teszi a bűnbeesett emberiség időben egymást követő, de egyenként és egészében is zavaros cselekedeteit és történéseit történelemmé.

Jézust egyszer megkérdezték a kortársai: „*Mi jót cselekedjünk, ami tetszik az Istennek?*” Jézus válasza: „*Azt, hogy hisztek abban, akit ő küldött.*” A hit tehát óriási mű, talán az egyetlen cselekedet, amit el kell végeznünk. Ez azt is jelenti, hogy nem életünk kisebb-nagyobb eseményeiben keressük életünk értelmét, hanem az Úr eljövételében. Értelmünkkel egyre mélyebbre akarunk hatolni abban a misztériumban, hogy az Ige testté, emberré lett értünk, hogy Isten gyermekeivé tegyen bennünket. Ez a hit egyedüli útja, mellyel szemben sajnos igen sok keresztény a hitetlenség útját járja. Ha valamilyen csapás éri, ha elveszíti azt, akit szeretett, ha úgy érzi, Isten nem hallgatta meg kérését, elfordul Istentől, megszünteti a vele való kapcsolatot.

Jézus és az ő szent Anyja nem így cselekedett. Amikor Jézust elfogták, megkötözték, arcul ütötték, leköpdösték, nem azt mondta, hogy nincs Isten, hogy minden, amit érte és az ő nevében tett, hiábavaló volt, hanem továbbra is, minden emberi remény ellenére bízott abban,

hogyan szereti őt, bármi történjék is. Csak ez a hit. Minden, ami ez alatt van, csupán számítás, üzletelés az Istennel – a hit karikatúrája.

A megtestesülés szent titka beborítja a létezés egész birodalmát. És az utolsó napon Krisztus ismét eljön, nagy hatalommal és dicsőséggel. Ő maga beszélt erről, hogy testvéreit, akiket benne teremtett az Atya, nem hagyja itt. Szelíden, de határozottan mondja a feltámadás előtt: „*Majd látni fogjátok, hogy az Emberfia eljön nagy hatalommal és dicsőséggel az ég felhőiben.*” (vö. Mk 14,62) A főpap erre megszaggatta ruháit, mondván, hogy káromkodott. És a mi válaszuk? Tudjuk, hogy eljössz, Jézus, mert első eljöveteled föltárta annak szükségességét, hogy ismét eljőjj.

Ehhez a belső, logikai bizonyossághoz járul az apostolok húsvéti tapasztalata, mely eszkatologikus vonatkozású. Jézus feltámadásával ugyanis megkezdődött a világ vége, a holtak feltámadása. A mi emberi természetünk dicsőült meg Jézus Krisztusban; benne az embernek testestül-lelkestül van jövője.

Az Úr Jézusban már elérkezett az eszkaton, a végső idő. Az a második eljövétel nem is igazi eljövétel, hanem egyetemes kinyilvánulás, mely elől senki sem bújhat el. Élők és holtak bírása elérkezik, a világ számára éjszaka, mint a tolvaj. Mi várjuk, sőt siettetjük eljövételét, ahogy az öskeresztények is tették: „*Marana tha, jöjj el, Uram, Jézus!*”

Hiszek Szentlélekben

Feltűnő, hogy a Szentlélekkel kapcsolatban az *Apostoli hitvallás* nem említi sem tulajdonságait, sem műveit, mint az Atyáról és a Fiúról szólva tette. De vegyük csak észre, hogy egyrészt művei közül egy nagyon fontosat már megvallottunk, amikor azt mondtuk: *Hiszek Jézus Krisztusban, aki fogantatott Szentlélektől*. Erről a titokról alább bővebben is szó lesz. Másrészt nem szabad azt sem elfelednünk, hogy Isten valamennyi műve a Szentháromság közös cselekedete, kezdve a teremtésen, ahol a Atya teremt a Fiú által a Szentlélekben.

Az előzőekben a világmindenség és a történelem krisztológiai jellegét tárgyaltuk, ezúttal szentlelkes vonatkozásait vizsgáljuk. Három fontos Szentlélek-kiáradásról kell itt beszélni.

Az első a teremtés, amely a Fiú oldaláról közelítve Karácsony előkészítése, a Szentlélek felől nézve pedig ősi Pünkösöd.

Megalkotta az Úristen az embert a föld anyagából, és orrába lehelte az élet leheletét, és az ember élőlényé lett. (Ter 2,7)

Eszerint az Isten megteremtett az emberben valamit, ami megkülönbözteti minden más élőlénytől: a szellemi lelket, a személy központját. Ezzel az ember olyan képesség, olyan *capacitas* birtokába jutott, melynek révén *capax Dei* lett, azaz képes Istenre. Ádám nem ismerte ugyan a Szentháromság hittitkát és személyeit, de tudott Istenről, akit atyjának érzett, testében hasonlított az eljövendő Krisztusra, s a Szentlélekben képes volt arra, hogy kapcsolatba lépjen Istennel. Jóllehet szerény, de gyönyörűséges kezdet volt ez, amit aztán az ősbűn tönkretett. De nem egészen. A Lélek működése nem szűnt meg az emberben.

Ennek egyik bizonyossága a *lelkiismeret*. Erről az óriási jelentőségű adottságról nem eleget, illetve nem kellő mélységben beszélünk. Legújabbban például évtizedeken azt sulykolták belénk, hogy a lelkiismeret nem más, mint a mindenkori társadalom által belénk sugárzott értékrend és elvárásrendszer, vagy a pszichológia nyelvén a *super-ego*, a felettes én, mely számon kéri tőlünk cselekedeteinket. Súlyos hiba és a lényeg elvétele, ha ezt a külső normát – amely a nevelés során interiorizálódik – összemossuk a személyiség legbenső fórumával, a lelkiismerettel, ami oly szoros egységben van velünk, hogy ha sikerülne egészen elaltatni, elfojtani, az személyiségünk halálát is jelentené. Belső hang vagy inkább visszhang, mely egyszer kellemetlen érzéseket vált ki belőlünk, máskor meg mélységes békével áraszt el attól függően, hogy cselekszünk. Newman bíboros szerint:

„Ezek az érzelmek olyanok bennünk, hogy kiváltó okként értelmes lényt követelnek: nincsenek érzelmeink egy kővel szemben, nincs szégyenérzetünk egy ló vagy egy kutya előtt, nincs lelkiismeret-furdalásunk vagy büntudatunk, ha egy csupán emberi törvényt sértünk meg. Ha ezeknek az emócióknak oka nem tartozik e látható világba, akkor annak a valóságnak, melyre észlelésük irányul, természetfelettinek és isteninek kell lennie.”

A Lélek működésének második bizonyítéka a minden emberben meglévő *ősbizalom*, amelynek köszönhetően a legreménytelenebb helyzetben sem adjuk föl, amely képessé tesz a bizakodásra a legkilátástalanabb körülmények között is, a reménykedésre, hogy holnap majd minden jobb lesz. Ez a már említett adottság a paradicsomi állapot bűn által szétrobbantott istenkapcsolatának maradványa. Hogy lehet emellett a tény mellett könnyen elmenni, amikor minden lépést ez a „meggyőződés” tart fenn?

Igaz, hogy ha erre az ősbizalomra rákérdez a hit nélküli ember értelme, racionális igazolást nem talál rá. Ez azt jelenti, hogy a hittől meg nem világított, magára hagyott értelem az ősbizalom *után* keletkezett, mely ősbibb, egészségesebb, emberibb, mint a hitetlen értelem. Az értelemnek be kell látnia, hogy értelmesebb dolog ráhagyatkozni az ősbizalomra, amely értelemmel nem igazolható, mint az öngyilkosságot választani, amely magát az értelmet dobná az őskáoszba, a megsemmisülésbe. (Természetesen, akárcsak a lelkiismeret, ez az ősbizalom is állandó támadásnak van kitéve, amikor az egészséges élni akarás és Istenre hagyatkozás helyett fokozatosan az életének saját kívánsága szerint véget vető ember válik eszményképpé.)

A harmadik dolog, ami a Lélek működésére utal bennünk, hogy minden ember, az ateista is, *imádkozik*. Lehet, hogy nincs is tudatában, de imádkozik, valahányszor rácsodálkozik a világ és a létezők szépségére, valahányszor hálás a „sorsnak”, valahányszor lelke a mindennapok gondjai fölé emelkedik. Erről a tapasztalatról számol be például Kosztolányi a *Hajnali részegség* című nagyszerű költeményében.

A vak végzet, a véletlen iránt nem érezhet hálát az ember; hálás csak *valakinek* lehet. Az első ember nem ébredhetett volna öntudatra, ha nem lett volna valaki, aki személyiségét mintegy előcsalogatja. De ha *per absurdum* mégis feltételezzük, hogy az ember véletlenül döbbsent rá személy voltára, nem logikus-e arra következtetnünk, hogy ez sokkal inkább rettegéssel töltötte volna el, mint bizalommal és hálával, körülbelül úgy, ahogy a korai egzisztencialisták elképzelték: a létbe vetett gondolkodó lényként, teljesen magára hagyatva, aki senkire és semmire nem számíthat, az őt körülvevő ellenséges világgal szemben. Csakhogy az általános tapasztalat nem ez! Az emberek nagy többsége pozitívan viszonyul az élethez, minden nehézség és szenvedés dacára értelmesnek és szépnek találja.

Összefoglalóan tehát azt mondhatjuk, hogy az első, a teremtésben megnyilvánuló Pünkösöd nem múlt el nyomtalanul. A Lélek-kiáradás maradványai a megváltásról nem tudó, az Istent nem ismerő vagy vele szembeforduló emberek lelkében is fellelhetők, talán tudatalattijuk mélyén, de néha-néha beúszva tudatos világukba, s az emberen múlik, igent mond-e a benne csírájában meglévő istenkapcsolatra, vagy sem.

A második Pünkösöd, Lélek-kiáradás a megtestesülés, melyről a *Hiszekegyben* külön is vallunk. Csodálatos misztérium, ahogy Isten és ember együttműködik a Fiúisten emberré levésében! Szó sincs itt olyasmiről, mint például a görög mitológiában, ahol egyik-másik olümposzi halhatatlan kirándulást tesz a földön, megtetszik neki egy földi leány, szerelemre lobban iránta, és gyermeket nemz neki. Ez tiszta antropomorfizmus, amit a zsidó vallás elutasított mint Istenhez méltatlan undokságot. Ráadásul a Lélek korántsem férfi jellegű; maga a szó, a héber *ruah* nőnemű. És ez nem mellékes ebben az esetben. A Lélek mint női princípium egy földi asszonnyal, Máriával együtt, anyaként hordozza a teremtő Atyának új teremtését, az ember Jézust. (Nem a második isteni személy a teremtmény, hanem Jézus embersége!) A Lélek mintegy átjárja a Fiúisten emberségét, pszichéjét, ösztöneit, egész belső világát, egyetlen öleléssel.

Az ember esetében más a helyzet. A szeretet megtapasztalása bennünk az ösztönvilágból indul, később válik szellemivé, majd tárul ki a transzcendens felé. Jézust mindenestül az Atya szeretete hatotta át, s a Lélek ereje mozgatta. Ő töltötte el erővel a Jordánnál keresztségekor, ő vezette negyven napra a pusztába, ő készítette arra, hogy elinduljon és tanítani kezdjen. A Lélek sodrása vitte, benne ujjongott fel, amikor Isten művének kibontakozását látta, s végül *az örök Lélek által adta önmagát szeplőtlen áldozatul Istennek* (Zsid 9,14).

Ugyanakkor Jézus valamennyi tette egyben Lélek-közvetítés is: aki kapcsolatba kerül vele, az mind részesül a Szentlélekben: Keresztelő Szent János már magzatként felujjong Erzsébet méhében, Simeon és Anna is betelnek Szentlélekkel, amikor a gyermek Jézust karjukba veszik, s a Lélek erejével tanítanak, gyógyítanak és üznek ördögöt a tanítványok.

A harmadik Lélek-kiáradás az Egyház Pünkösdjé. Igaz, Szent János evangélista leírása szerint Jézus már kereszthalálakor *átadta a Lelket*, de az ő beszámolójában Mária és a szeretett tanítvány személyében ekkorra már az Egyház is megszületik. Szent Lukács koncepciója más. Ő mintegy diptichonba foglalja a Lélek két kiáradását: evangéliumának elején Mária foganja Krisztust a Szentlélektől, másik könyvét, az Apostolok cselekedeteit pedig azzal kezdi, hogy Krisztus élete ugyanezen Szentlélektől a hívek közösségében fogan meg, s testet ölt az Egyházban. Az ószövetségi jövendölés Szofonias prófétánál: *Örülj, Sion leánya, mert benned van az Úr!* (vö. Szof 3,14-15) így egyaránt vonatkoztatható Máriára és az Egyházra. (Az eredeti héber szöveg így fejezi ki: *a hasadban van az Úr*, ami azt jelenti, »a bensőben«, »a közepedben«. Érdekes, hogy az angyali üdvözlés szavaiban is így szerepel: *hasadban* fogansz. Ebben a párhuzamosságban is csak az jut kifejezésre, hogy Mária Lukácsnál az egész Ószövetség összefoglalója, akiben a választott nép egésze van jelen, s aki hordozója, eleven frigyládája Isten jelenlétének.)

A pünkösdi esemény tehát Krisztus új fogantatása, új születésének kezdete. Ha a Szentlélek nem hozta volna vissza Jézust, ha ezáltal nem volna jobban jelen közöttünk, mint földi életének napjaiban, akkor nem lett volna érdemes elmennie, nem lenne igaz, amit mondott: *„Jobb nektek, hogy elmegyek.”* De visszajött, s az Egyházban mint Titokzatos Testében van jelen a Szentlélek által.

A Szentléleknek ez a harmadik kiáradása az Egyházban most is tart, egészen a világ végeztéig. A pap szavára nap mint nap leszáll a kenyérre és borra, hogy erejéből az Krisztus teste és vére legyen. A szentségek hétágú folyamán keresztül szünet nélkül árad a Lélek, közénk hozva a feltámadt Krisztust. S ő támasztja bennünk is a hitet, ő emel föl a felfoghatatlan misztériumok magasságába. Lehet önfeledten énekelni, egymás kezét fogva allelujázni, s akár táncrea is perdülni, de a Lélek kiáradása akkora csoda, hogy rendszerint semmi sem látható belőle. A kenyér és bor átlényegülése, amely a látás és az ízlelés elől rejtve marad, nagyobb csoda, mint a víz borrá változása a kánai menyegzőn, mert mindenestül a hit világába tartozik, s az örök életet, Isten életét közvetíti.

A Szentlélek ezt az örök jövendőt hirdeti; nem szóval, hanem csendes, szinte észrevétlen érintéssel, sokszor életünk sötét, kilátástalan perceiben, amikor hirtelen megmagyarázhatatlan boldogság tölt el, s minden kétségünk eloszlik. A Lélek a végső idők nagy Teremtője, valóban *Creator Spiritus*, az Atya benne alkot újjá mindent, hogy Krisztus legyen minden mindenben.

Hiszem a katolikus Anyaszentegyházat

Az előzőekből már kiderült, hogy Krisztussá formálódásunk helye nem lehet más, mint az Egyház közössége, az ő akarata szerint. Ezért maga az Egyház is hitünk tárgya.

Az Egyház tehát az Atyaisten látható alkotása a földön, amelyet a Fiú és a Szentlélek elküldésével, vagyis ahogy az egyházatyák mondanak: *az ő két kezével* hozott létre. Ez a világmindenségben és a történelemben Isten látható, érinthető keze alkotása. Semmi sem jobban az övé a világban, mint az Egyház. Gondoljunk csak Isten első ünnepélyes mondataira, melyeket az emberre vonatkozóan mond: „*Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra.*” (Ter 1,25)

Az Isten egy, de három személy. Az emberiséget is személyek közösségének akarja, amelyek egysége a mélyben ő belénk lehelt lehelete, *a Szentlélek egyesítő erejéből* valósul meg; így leszünk Isten Fiának, Krisztusnak képmásai: *fiak a Fiúban*.

Nekünk nemcsak az Atyához, a Fiúhoz és a Szentlélekhez kell megtérnünk (és ez a megtérés egy életen át tart), mert nemcsak azt mondjuk kereszttelésünk pillanatában, hogy hiszek az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben, hanem hogy műveikben is hiszek, s a teremtés, a megtestesülés, a megváltás és a megszentelés isteni műve az Egyházban sűrűsödik és nyer dinamizmust a végső beteljesedés felé. „*Hiszek az egy, szent katolikus és apostoli Anyaszentegyházban*” is! Igaz, nem úgy hiszek benne, mint egy személyben, ezért *az Apostoli hitvallásban* így szerepel: *Hiszem az Egyházat*. Sokatmondó tény, hogy mindig a Szentlélek után említjük az Egyházat. Azért is, mert úgymond neki van legközvetlenebb „köze” hozzá, hiszen ő támasztotta fel Jézust; nem csak egyedi emberségében, hanem mint *elszülöttet a halottak közül*, vagyis mint az eljövendő, halálon túl jutott örök megdicsőült emberiség Fejét, az Egyház Fejét. Az Atyaisten teremtése a Szentlélekben így teljesedik be.

Az Egyház tehát a hit tárgya, s meg kell hozzá térni; de nem csak úgy, mint a hit egyéb „tárgyaihoz” – mert Isten mindent az Egyházban adott nekünk: az Egyház Krisztus Titokzatos Teste. Többé el nem szakítható Jézustól, akiben *az istenség teljessége lakozik* (vö. Kol 2,9), akit emberségben is a halálból feltámasztó Szentlélek éltet. Az Egyház titkába, annak mélységébe szállunk most le: minden téren megmutatkozó jó és rossz vonásai mögé.

Az Egyház kezdetét kutatva ismét egészen a teremtésig kell visszamennünk. A bűn előtti emberiség tudtán kívül is Egyházat alkotott, Isten gyermekeinek kegyelmi közösségét. Az Egyház misztériumát ebben a fázisban a család és az emberi kapcsolatok szövődése hordozta, mint ahogy ma is minden emberi kapcsolat mélyén felfedezhető valami a romlatlan paradicsomi állapot ragyogásából. Az Egyház ugyanis nem csupán azt jelenti, hogy Isten szeret bennünket, hanem hogy mi is viszontszeretjük őt és egymást (a Fiú által a Lélekben).

A bűn előtti állapotban Isten országa és az Egyház azonos volt, és az egyetemes feltámadás után is azonos lesz majd, de Ádám bűnével megtörte ezt a teljes azonosságot: Isten országa az emberiségre vonatkozó terv maradt (Isten nem szűnt meg szeretni a bűnös embert), és aki – bármilyen vallású is legyen – lelkiismeretére hallgatva megsejti Istent, aki maga a szeretet, már az ő országának erőterébe kerül, de nem az Egyház konkrét valóságába, mert az Egyház jegyesi misztérium is: a Völegény és a Menyasszony kölcsönös szeretetének szentlelkes misztériuma.

Szent János evangélista, amikor az Egyház alapításáról beszél, párhuzamot von Ádám teremtése és az Egyház megalkotása között. A föltámadt Krisztus megjelenvén tanítványainak rájuk lehel és így szól: *Vegyétek a Szentlelket*. (Vö. Jn 20,22) Úgy cselekszik, ahogy a teremtés hajnalán a Teremtő, aki Ádám orrába fújta az élet leheletét, és ezzel Istenre fogékony, a szentháromságos életben való részvételre képes lényé tette, megadva neki a Jézus Krisztushoz, a megtestesült Fiúhoz való hasonlóság ajándékát, amely a fiúság Lelkének

birtoklása. Az emberiség Isten örök terve szerint Krisztus Titokzatos Testévé hivatott lenni a Szentlélek kiárasztásával.

Így tehát az Egyház az az intézmény, az a valóság, amelyet Isten minden más teremtménye előtt akart. Ebből a végső szemszögből nézve nem az Egyház van a világban, hanem a világ az Egyházban (*a világ* szón itt a teremtést értve). Ebben az ősi isteni akaratban a világ és az Egyház egy, mint ahogy ismét az lesz az utolsó ítélet után, amikor is egyedül a kárhozottak zárják ki magukat az Egyházból, a mennyei Jeruzsálemből s a teremtés rendjéből is: élő halottak lesznek, nemlétező létezők, létező nemlétezők.

Itt van az Egyház és az univerzum, s benne az egész emberiség kapcsolatának igazi mélysége: ez az Egyház katolicitásának, egyetemes voltának gyökere. Az egyetemesség tehát nem mellékes, hanem alapvető tulajdonsága, és a bűn által szétszakított világban küldetése minden létezőhöz szól. „*Hirdessétek minden teremtménynek!*” (vö. Mk 16,15) Ilyen küldetés az Egyházon kívül megalomániás örültség. De amint az Atya és a Fiú Lelke a Szentlélek, úgy az isteni örök tervben az emberek közötti kapocs maga a szeretet, maga a Szentlélek, aki nem uniformizál, nem internacionális, de a szíveket egyesítő Lélek (lásd ApCsel 2, 44-47).

Ez az Egyház egységének és egyetemes küldetésének ősforrása, és egyben az Egyház szentségének is az alapja, mert egyedül Isten szent, vagyis Isten a világtól elválasztott létezésében tőle abszolút különböző és végtelenül jó. Szent rajta kívül csak az lehet, ami hozzá tartozik. És mi tartozna jobban hozzá, mint Jézus embersége, melyet a halálból föltámasztó Szentlélek Titokzatos Testté: Egyházzá tett? Az Egyház a maga teljességében tehát Isten eredeti, ősi tervének ragyogásában is jelen van a szentmisében, s ez a Szentlélek műve: ártatlan adoráció.

Az Egyház Jézus Krisztus Titokzatos Teste, az emberiség pedig a lehetőségbeli Titokzatos Test. Azok lesznek az Egyház tagjai, akik a hit és a keresztség által a Szentlélekben elnyerik bűneik bocsánatát, és megkapják a végleges, egyértelmű és kinyilatkoztatott istenfiúság kegyelmét.

Mivel Jézus úgy adta oda magát az Atyának, mint az emberiség Feje, a bűnös emberiséget megváltó Fő a Szentlélekben, ezért a Szentlélek Jézust nem csak mint „magánembert” támasztotta fel, hanem mint Egyházat is. *Ő az elsőszülött a holtak közül.* Ez azt is jelenti, hogy az Egyház tagjai között a Szentlélek áradása az igazi kapocs. Isten benső életét kell egymással megosztanunk. Ez nem eszmény csupán: erre képességet kaptunk. Már létezik közöttünk, akár érezzük, akár nem. Ezt az egységet, amit most a mélyben megláttunk, kell vállalni a „felszínen”, és érvényesítenünk mindennapi életünkben.

Nekünk, keresztyéneknek az a feladatunk, hogy azzá legyünk, amik már vagyunk. Nem bizonyos ideális közösségek pszichológiai-pedagógiai trükkökkel történő létrehozásáról van szó, hanem a keresztyén létünk mélyén létrehozott közösséget kell szemlélnünk, vállalnunk, és a mindennapokban szerinte élnünk. Az Egyház legelső és igazi feladata az (és ez küldetését érinti), hogy valóban egyre jobban Egyházzá váljék a szerint a valóság szerint, melyet mélységeiben hordoz. Akkor majd elhiszi a világ, hogy Jézust az Atya küldte (vö. Jn 17,22). Életszentség és küldetés azonos! Ha a só ízét veszti, eltáposzódik. Ha megőrzi ízét, mást is megízésként. Ezért fontoljuk meg jól, amit Dietrich Bonhoeffer ír a közösségről:

„Számталanszor előfordult, hogy egész keresztyén közösségek fölbomlottak, mert létük egy eszményből táplálkozott. Éppen a komoly keresztyénnyel eshet meg igen könnyen, hogy amikor első ízben lép közösségre testvérekkel, már határozott elképzelése van arról, miképp kell a keresztyéneknek együtt élniük, s ezt az elképzelést szeretné megvalósítani. Isten kegyelme azonban nem sokáig engedi, hogy vágyálmokkal áltassuk magunkat. Isten a valódi keresztyén közösség ismeretére akar bennünket elvezetni – ezért kell keservesen csalódnunk a többiekben, általában a keresztyénekben, s ha

minden jól megy, saját magunkban is. Isten merő irgalomból nem engedi meg, hogy akár csak hetekig is ábrándok között éljünk, nem engedi, hogy a lelkesítő élmények öröme elbódítson. Mert nem a lelki izgalmak istene ő, hanem az igazság Istene. A keresztény közösségbe becsempészett mindennemű emberi ábránd a valódi közösség útjában áll, s össze kell törnie ahhoz, hogy a valódi közösség megmaradjon.”

Az Egyház igazi missziójának akkor lát neki, amikor lemond minden emberi módon elképzelt küldetéséről, hogy mit is kell tennie a mai társadalomban, és egyszerűen éli szentháromságos életét. Ízt ad az ízetlen világnak, és világoskodik a sötétségben. Hatni kezd! Az Egyház igazi érintkezése a világgal, a nemhívó emberekkel szívükön keresztül valósul meg, amikor a miénkkel közös tapasztalataikkal és legmélyebb, kimondatlan vágyaikkal találkozik. Nem cselekedeteiket rendezi, nem erkölceiket jobbítja, hanem szívük mélyét érinti meg.

Hiszem a szentek közösségét

Az előzőekben az Egyházat belső lényege felől, Krisztus Titokzatos Testeként, szentségi mivoltában szemléltük. Most mintegy gyakorlati szempontból, külső megvalósulásában és részei szerint vizsgáljuk, ahogy az *Apostoli hitvallás* fenti kijelentése elénk állítja. A *szentek közössége* kifejezés mélységes és mindenestül Krisztuson alapuló összetartozásra utal, és vajmi kevés köze van az olyasfajta közösségesdihez, amilyennel különböző plébániai kisközösségekben, imacsoportokban gyakran találkozunk.

Ahogy Szent János írja: *A mi közösségünk ugyanis közösség az Atyával és a Fiúval, Jézus Krisztussal* (1Jn 1,3). Az Egyház egyszerre közösség Istennel és egymással. Erre a tényre a szentáldozás világít rá a legjobban, amely *communio* Jézussal és általa az Atyával a Léleekben, s ugyanakkor egymással is. Már többször elmondtam, de nem árt újból felidézni a szőlő és a szőlővesszők krisztusi hasonlatát: a szőlőtő Krisztus, és mi rajta keresztül vagyunk kapcsolatban egymással azáltal, hogy mintegy rá vagyunk oltva, s ugyanaz az életnedv, ugyanaz az éltető Lélek jár át bennünket, mely belőle fakad. A szőlőtőn kívül a szőlővesszők között nincs kapcsolat, s önmagukban, ha a tőkéről levágják őket, elszáradnak. Ez érvényes arra a fajta közösségépítésre is, amely ma az Egyházban kísért. Ratzinger bíboros írja:

„A csoport önmagát ünneplésén semmit sem ünnepel. A közös tevékenység ezért áraszt unalmat. Semmi sem történik, ha az távol marad, akire az egész világ vár.”

A szentek közösségének alapja tehát maga a szent Isten, akihez az Egyház tartozik. És szenteknek az újszövetségi Szentírás fogalmai szerint nem csupán a kanonizált vértanúk, hitvallók és szüzek számítanak, hanem minden megkeresztelt ember. A szentek közössége tehát nem más, mint az Atya gyermekeinek közössége a Fiú által a Szentléleekben.

Ezen a közösségen belül különböztethetjük meg az Egyház három részét. Elsőként a már célba érkezettek, a *diadalmas* Egyház tagjait; őket életszentségük miatt is szenteknek nevezünk. A szentek tisztelete az első vértanúk korára nyúlik vissza, és semmi köze a bálványimádáshoz, hiába állítják rólunk, katolikusokról a hitünket felületesen ismerők és félreértők (akiknek hitvallásában többnyire az a közös, hogy mindnyájan azt a katolikus Anyaszentegyházat tartják legnagyobb ellenségüknek, mely évszázadok hosszú során át megőrizte a keresztény tanítást – az ő számukra is). A szentek tisztelete szorosan összefügg azzal a misztériummal, ahogyan mi, keresztények egymáshoz tartozunk. Krisztus, a szőlőtő ugyanis nem hal meg soha többé, tehát közösségünk tagjainak összetartozása sem szűnik meg a halállal: átnyúlik az örökkévalóságba. S ahogy a földi életben számíthattunk egymás segítségére, imájára, úgy az evilágból eltávozott testvéreinkkel is megmarad a hitbeli, lelki kapcsolat. Mi, a *küzdő* Egyház, imádkozhatunk a tisztulás állapotában lévőkért, a *szenvedő* Egyház tagjaiért, és kérhetjük az üdvözültek segítségét, ők pedig közbenjárnak értünk Istennél.

A diadalmas, a szenvedő és a küzdő Egyház tehát valójában egy Test tagjai, csak helyzetük, állapotuk tekintetében különböznek egymástól. Mindez pedig az egész emberiség egységének forrása és tengelye. A szentek közösségének titka ugyanis egyetlen hatalmas családként láttatja az emberiséget Isten tervében, s fel sem merül a gondolat, hogy Isten féltékeny volna a szentekre, amiért hozzájuk is imádkozunk. Zavarja-e az édesanyát és édesapát, ha kislányuk nem mindjárt tőlük, hanem mondjuk bátyjától vagy nővérétől kér segítséget házi feladata megoldásához? Nem beszélve arról, hogy az üdvözültek jobban

tudják, mire van szükségünk, mi válik javunkra, mint mi magunk, s közbenjárásukra Isten azt is megadja nekünk, amit nem is mertünk volna kérni.

A szentekkel való eleven kapcsolat nemhogy akadályozná, de inkább segíti Isten igaz imádását és akaratának teljesítését. Példaképek ők és segítők, akiket azért is közel érezhetünk magunkhoz, mert nagyrészt ugyanazokkal a nehézségekkel, kísértésekkel, bűnökkel küszködtek, mint mi. Isten azért választ és emel ki egyeseket, hogy ragyogó fáklyaként mutassák nekünk az üdvösségre vezető utat. Ez a kanonizáció értelme és jelentősége is, ami nem jelenti azt, hogy a névtelen és ismeretlen szentek sokasága ne lenne Isten előtt ugyanolyan kedves. Őket is ünnepeljük Mindenszentekkor: a szentéletű nagymamákat, a családjuknak, hivatásuknak élő időseket, az ártatlan gyermekeket, akiket az Úr korán magához vett, de nem azért, hogy megfosszon tőlük bennünket, hanem hogy még mélyebbé és termékenyebbé tegye a velük való közösséget.

Hiszem a bűnök bocsánatát

A Nicea-konstantinápolyi hitvallásban így mondjuk: *Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára*, mert a bűnt eltörlő szentség mindenekelőtt a keresztség. (A bűnbánat szentsége, a szentgyónás csak a keresztség utáni elbukásaink miatt szükséges.)

A *Hitvallás* e kijelentése hitünk alapvető tétele, hiszen az Atya, a Fiú és a Szentlélek létének elismerése, és az összes többi állítás elfogadása nem ment meg a kárhozattól, ha nem valljuk a bűnök bocsánatát. A sátán nálunk sokkal jobban ismeri a Szentháromság titkait, és belelát a *Hiszekegy* valamennyi kijelentésének mélyére, de nem tudja elfogadni a bűnök bocsánatát, ezért örök kárhozat az osztályrésze. A bűnbocsánat elfogadása nélkül valójában nem is beszélhetünk hitről, legfeljebb értelmi belátásról, holt tudásról. A sátán igyekszik is eltávolítani bennünket a bűnbocsánatba vetett hittől.

Van, akiben kételyt támaszt Isten irgalma iránt; neve jelentésének megfelelően szüntelen vádolja az embert, hogy elhitesse vele: az ő bűnére nincs bocsánat. Előbb csak a lelki békétől fosztja meg egy jó gyónás után, később tartós nyugtalanságot, keserúséget támaszt benne, hogy meg legyen győződve arról, hogy rajta már az Isten sem segíthet. Ez a bűnbánat nélküli bűntudat állapota, mely a kétségbeesésbe visz; ezért akasztotta föl magát Júdás.

Másokban épp ellenkezőleg: a bűntudatot igyekszik elfojtani, azt sugallva – s nem csupán a lelkében, de filmek és könyvek sokaságán keresztül harsogva –, hogy az ember determinált lény, aki nem felelős a tetteiért, azok szükségszerűen következnek személyes és társadalmi adottságaiból, nincs tehát bűn, amit meg kellene bánni.

Ismét másokban a gyónás intézményével szemben kelt gyanakvást: milyen alapon nyilváníthatja semmisnek bűneinket egy gyarló ember a gyóntatószékben? Ilyen könnyen megy, egy kézmozdulat és pár szó az egész? Igen, de valakinek nagyon sokba került, hogy e szavak által valóban megszabaduljak bűneimtől! S minek kell ehhez egy másik ember, aki talán még nálam is gyarlóbb? A már idézett Bonhoeffer adja meg a választ, amely annál is inkább megszívlelendő, mivel evangélikus lelkészként ír annak szükségességéről, amit a katolikus Egyház szentségként kínál fel minden tagjának:

„Az önmagának adott megbocsátás sohasem vezethet a bűnnel való szakításra; ezt csakis Isten ítélete s és irgalmazó Igéje teheti meg. Ámde ki biztosíthat arról, hogy a bűnvallásban és a bűnbocsánatban csakugyan az élő Istennel van találkozásom, s nem önmagammal? Nos, Isten a testvérem által ad erre bizonyosságot. Testvérem szakít ki az önáltatás köréből. Ha bűneimet előtte vallom meg, tudom, hogy nem vagyok egyedül, s az ő jelenlétének valóságában Isten jelenlétét tapasztalom meg. Amíg csak magányomban vallom meg bűneimet, minden homályban marad; de ha testvérem is jelen van, a bűnt napvilágra kell hoznom. Ám így is, úgy is napvilágra kell kerülnie valamikor, s jobb, ha ez már most megtörténik közöttem és testvérem között, mintsem hogy az utolsó ítéletkor kelljen megtörténnie. Isten kegyelme, hogy testvérem előtt bűnvallást tehetek: az utolsó ítélet borzalmától megkímélő kegyelem. Testvéremet azért kaptam ajándékba, hogy általa már itt meggyőződhessen Isten ítélete s és irgalmazó valóságáról. Ha bűneimről testvérem előtt teszek vallomást, nem magamat ámitom; megbocsátásuk felől is úgy lehetek egészen bizonyos, ha Isten fölhatalmazásából és az ő nevében testvérem ad rájuk bocsánatot. A testvéri gyónás ajándékát Isten azért adta, hogy bocsánata felől bizonyosságunk legyen.”

Hiszem a test feltámadását és az örök életet

A *Hitvallás* ez utolsó kijelentése az előzőek következménye. Ha hiszem, hogy az Isten mindenható és teremtő, akkor nem tételezhetem fel, hogy tehetetlenül áll biológiai összeomlással szemben. Ha hiszem, hogy Isten Fia emberré lett és meghalt értem, nem tételezhetem fel, hogy feltámadásának dicsőségében ne akarna osztozni velem. Ezt ígérte: „*Aki nekem szolgál, engem kövessen, s ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám.*” (Jn 12,26)

A Fő már az Atya dicsőségében trónol, fel kell hát támadnia a Testnek is, az Egyháznak és mindannyiunk testének a romolhatatlan örökkévalóságra. A szentek és boldogok fehér ruhás seregének látomása elénk tárja ezt az örök jövőt.

A holtak feltámadása ugyancsak a Lélekben megy végbe, aki elevenítő, teremtő Lélek. Ő már itt, a földi életben is újra meg újra életet ad nekünk, például a bűnbocsánat szentségében. Ugyan mire való volna a bűnbocsánat, ha nem volna örök élet? Hiszen ha csak ez a földi élet van, felesleges Isten bocsánata. Nem éppen a feltámadásba és az örök életbe vetett hit meggyöngyülése, a gyakorlati ateizmus rejlik a gyónás válsága mögött is?

A *Hiszekegy* végig az örök életről, az üdvösségről szól: előbb a forrásról beszél, majd az útvjáról, végül dicsőséges céljára tér rá. Az idők kezdete előttől a boldog beteljesedésig az egész üdvtörténetet átíveli. Összefoglalja az okot, az eszközt és a célt, amely az értelmét adja minden ember életének.

Ámen

A héber *amen* szó körülbelül ugyanazt jelenti, mint a latin *credo* és a magyar *hiszem*. Kifejezi, hogy a változó világban, a halállal megjelölt időben, a mindennapok forogtatagában tudunk egy szilárd pontról, melyben megkapaszkodva egész lényünkkel arra figyelhetünk, annak élhetünk, amire kezdettől fogva hivatva vagyunk: a boldog közösségre a Szentháromság egy Istennel és őáltala egymással – mindörökké.